

KINO ŚWIAT
EDUKACJI

POLSKI KANDYDAT DO OSCARA®

10 NAGRÓD NA FESTIWALU W GDYNI

Bartosz
BIELEŃA

Aleksandra
KONIECZNA

Eliza
RYCEMBEL

Tomasz
ZIĘTEK

Leszek
LICHOTA

Łukasz
SIMLAT

Official Selection
tiff
Toronto International
Film Festival 2019

reżyseria
JAN KOMASA

BOŻE CIAŁO

FILM TWÓRCY *SALI SAMOBÓJCÓW* I *MIASTA 44*

AURUM FILM PRESENTA W KOPRODUKCJI CANAL+ WFS WALTER FILM STUDIO PODKARPACKIM REGIONALNYM FUNDUSZEM FILMOWYM LES CINTES MODERNES
FILM WSPÓLFINANCOWANY PRZEZ POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ, CNC CINEMAS DU MONDE - INSTITUT FRANCAIS W BUDAPEŚCIEWIE BARTOSZ BIELEŃA ALEKSANDRA KONIECZNA ELIZA RYCEMBEL W FILMIE „BOŻE CIAŁO”
W PRZEŁOMACH KRAJÓW TOMASZ ZIĘTEK LESZEK LICHOTA ŁUKASZ SIMLAT BARBARA KURZAJ ZDZIŚŁAW WARDĘJIN MATEUSZ PACEWICZ MATEUSZ PACEWICZ MATEUSZ PACEWICZ MATEUSZ PACEWICZ
MONTAŻ PRZEMYSŁAW CHRUSCIELEWSKI SCENARIUSZ ANETA BRZOZDOWSKA KOSTYMY DOROTA RÓQUEPLO SCENARIUSZ MAREK ZAWIERUCHA PRODUKCYJNE REŻYSERY KRZYSZTOF RAK
KOPRODUKCYJNE PIOTR WALTER ANNA LIMBACH-URYN MAŁGORZATA JURGZAK JAKUB SZURMIEJ MAREK JASTRZĘBSKI MARTA KRAUS PATRICE NEZAN LAURENT VERRINI
DISTRIBUCJA CANAL+ WFS WALTER FILM STUDIO PODKARPACKIM REGIONALNYM FUNDUSZEM FILMOWYM LES CINTES MODERNES
DŁUGOPŁANOWA
KINO ŚWIAT

W KINACH OD 11 PAŹDZIERNIKA

MATERIAŁY EDUKACYJNE INSPIROWANE FILMEM „BOŻE CIAŁO”

Gatunek: obyczajowy

Reżyseria: Jan Komasa

Scenariusz: Mateusz Pacewicz

Produkcja: Aurum Film

Producenci: Leszek Bodzak, Aneta Hickinbotham

Producent kreatywny: Krzysztof Rak

Koprodukcja: CANAL+, WFS Walter Film Studio, Podkarpacki Regionalny Fundusz Filmowy, Les Contes Modernes

Zdjęcia: Piotr Sobociński Jr.

Obsada: Bartosz Bielenia, Aleksandra Konieczna, Eliza Rycembel, Tomasz Ziętek, Łukasz Simlat, Leszek Lichota, Barbara Kurzaj, Zdzisław Wardejn

Polski kandydat do Oscara. Zdobywca dziesięciu prestiżowych nagród 44. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, w tym: nagrody za najlepszy scenariusz, reżyserię, najlepszą drugoplanową rolę kobiecą oraz cennych wyróżnień środowiskowych – Nagrody Publiczności, Dziennikarzy oraz Nagrody Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych. Najnowsze dzieło Jana Komasy („Miasto 44”, „Sala samobójców”) to inspirowana prawdziwymi zdarzeniami historia chłopaka, który po wyjściu z zakładu poprawczego postanawia udawać księdza. W jego rolę brawurowo wciela się uznawany za jedno z największych odkryć aktorskich ostatnich lat – laureat Kryształowej Gwiazdy Elle – Bartosz Bielenia („Na granicy”). Pozostałą część obsady dopełniają utalentowani aktorzy młodego pokolenia – Eliza Rycembel („Obietnica”, „Carte Blanche”) i Tomasz Ziętek („Cicha Noc”, „Konwój”), zdobywcy prestiżowych wyróżnień poprzednich edycji FFFF w Gdyni – Aleksandra Konieczna („Ostatnia Rodzina”) i Łukasz Simlat („Amok”) oraz Leszek Lichota – główna gwiazda jednego z najpopularniejszych krajowych seriali – „Wataha”. Autorem nagrodzonego w konkursie Script Pro scenariusza do „Bożego Ciała” jest Mateusz Pacewicz. Za zdjęcia odpowiada ceniony operator filmowy – Piotr Sobociński Jr. („Wołyń”, „Bogowie”, „Drogówka”). Fascynującą muzykę do filmu skomponował wybitny duet kompozytorów, Evgueni i Sacha Galperine, autorzy muzyki do takich filmów jak „Niemiłość” Andrieja Zwiagincewa, „Przeszłość” Asghara Farhadiego czy ostatnio „Dzięki Bogu” François Ozona. „Boże Ciało” to niezwykle oryginalny projekt w polskim i europejskim kinie – odważna produkcja ocierająca się o tematy tabu, dotycząca kwestii społecznych podziałów oraz skomplikowanej duchowości młodych ludzi. Światowa premiera filmu odbyła się na Festiwalu Filmowym w Wenecji, gdzie zdobył aż dwie nagrody: Europa Cinemas Label i Inclusive Award Edipo Re. Obraz został także zaprezentowany w sekcji Contemporary World Cinema w ramach Festiwalu Filmowego w Toronto – największej i najważniejszej imprezie tego typu w Ameryce Północnej. Azjatycka premiera produkcji odbędzie się na Festiwalu Filmowym w Busan w Korei Południowej. Do polskich kin obsypane nagrodami „Boże Ciało” trafi 11 października..

„Boże Ciało” to historia 20-letniego Daniela, który w trakcie pobytu w poprawczaku przechodzi duchową przemianę i skrycie marzy, żeby zostać księdzem. Po kilku latach odsiadki chłopak zostaje warunkowo zwolniony, a następnie skierowany do pracy w zakładzie stolarskim. Zamiast się tam udać, Daniel kieruje się do miejscowego kościoła, gdzie zaprzyjaźnia się z proboszczem. Kiedy, pod nieobecność duchownego, niespodziewanie nadarza się okazja, chłopak wykorzystuje ją i udając księdza zaczyna pełnić posługę kapłańską w miasteczku. Od początku jego metody ewangelizacji budzą kontrowersje wśród mieszkańców, szczególnie w oczach surowej kościelnej lidii. Z czasem jednak nauki i charyzma fałszywego księdza zaczynają poruszać ludzi pogrążonych w tragedii, która wstrząsnęła lokalną społecznością kilka miesięcy wcześniej. Tymczasem w miasteczku pojawia się dawny kolega Daniela z poprawczaka, a córka kościelnej, Marta, coraz mocniej zaczyna kwestionować duchowość młodego księdza. Wszystko to sprawia, że chłopakowi grunt zaczyna palić się pod nogami. Rozdarty pomiędzy sacrum i profanum bohater znajduje w swoim życiu nowy, ważny cel. Postanawia go zrealizować, nawet jeśli jego tajemnica miałaby wyjść na jaw...

Silny kandydat w walce o Oscara

– Awards Watch –

Trzyma w napięciu, intryguje

Doskonały Bartosz Bielenia

– Cinema Scope –

Oryginalny, wciągający, poruszający

– Hollywood Reporter –

Słodko-gorzka historia o odkupieniu

– The Film Stage –

„Fanatyk” przegląda się w „Taksówkarzu”

– Onet –

Zapowiada się sukces zarówno

w kraju jak i za granicą

– Screen Daily –

Mocno zostaje w widzu

– Gazeta Wyborcza –

Jeden z najciekawszych filmów tego roku

– WP –

SCENARIUSZ LEKCJI WYCHOWAWCZEJ DLA KLAS III SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Temat: Czym jest ludzki los? Jaki wpływ ma człowiek na swoje przeznaczenie – scenariusz lekcji wychowawczej na podstawie filmu Jana Komasy „Boże Ciało”.

Opracowała: Beata Badziukiewicz,
pedagog szkolny w IX LO im. K. Hoffmanowej w Warszawie

Uwaga: ponieważ tematyka filmu jest bardzo trudna, kontrowersyjna i przesycona przemocą należy zwrócić uwagę czy młodzież, z którą będziemy omawiać ten obraz, jest na tyle dojrzała i wyrobiona w analizie przekazów literackich i filmowych, że będzie w stanie odebrać, spróbować zrozumieć i podjąć się analizy przekazu filmu (III klasy liceum).

CELE LEKCJI:

Próba odpowiedzi na pytania:

- Czy ludzie potrzebują autorytetów?
Do czego potrzebne są autorytety?
- Czy człowiek może naprawdę się zmienić? Czy może zmienić swoją naturę?
- Czy dobry człowiek może dopuścić się złego czynu i odwrotnie: czy zły człowiek może uczynić dobro? Od czego zależy czy jesteśmy dobrzy czy źli? Co czyni nas dobrymi lub złymi?
- Co decyduje o naszym losie? Jaki mamy na niego wpływ? Czy los jest ślepy? Czy człowiek jest panem swojego losu?

METODY I FORMY PRACY:

- samodzielne korzystanie z internetu i innych źródeł, wyszukiwanie informacji, sporządzenie notatek, prezentacja na forum klasy zebranych informacji;
- burza mózgów;
- praca samodzielna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- film Jana Komasy, „Boże Ciało”, Polska 2019
- www.dzienniklodzki.pl/w-poprawczaku-jak-w-wiezieniu
- www.newsweek.pl/polska/poprawczak-jak-naprawde-wyglada-zycie-w-poprawczaku/

CZAS:

1-2 lekcje. Otwarta struktura modułowa scenariusza pozwala nauczycielowi na wybór poszczególnych części i indywidualne skonstruowanie zajęć w zależności od czasu, jakim dysponuje. Po obejrzeniu filmu warto oddać głos młodym ludziom zachęcając ich do wyrażenia swoich spostrzeżeń, odczuć, poglądów oraz wniosków z nimi związanych (nauczyciel ma wspierać uczniów w nazywaniu uczuć, emocji oraz w nazywaniu zjawisk, które zostały poruszone w filmie).

Po obejrzeniu „Bożego Ciała” zwróciłabym uwagę na dwa obszary: rozdarcia głównego bohatera filmu Daniela pomiędzy dwoma światami: światem przemocy, agresji, narkotyków, światem ludzi z poprawczaka a światem związanym z kościołem, posługą kapłańską i byciem „przywódcą duchowym” dla społeczności miasteczka.

Drugi obszar, który przyciąga uwagę, to ludzki los. Czy Daniel miał szansę (i w jakich okolicznościach) wyrwać się ze środowiska przestępczego? Czy był „skazany” na powrót do poprawczaka? Czy można zmienić swoją „naturę”? Od czego zależy to jacy jesteśmy? Kto ma na nas największy wpływ?

PRZEBIEG LEKCJI:

Zadanie 1. Wprowadzenie.

Zajęcia zaczęłabym od zachęcenia młodzieży do swobodnej wypowiedzi na temat swoich wrażeń dotyczących filmu. Co ich poruszyło? O czym, ich zdaniem, opowiadał? Co reżyser chciał nam przekazać? Jakie momenty utkwiły im w pamięci? Możemy dać na ten punkt 5-10 minut i bez komentarza wysłuchać uczniów lub dołączyć do wypowiedzi i przedstawić swoje zdanie.

Pytania uzupełniające do punktu 1, które możemy zrealizować za pomocą „burzy mózgów”:

Jak uczniowie oceniają głównego bohatera – jakimi cechami charakteryzuje się Daniel?

.....

Czy jest uczciwy czy nieuczciwy? W jakich działaniach jest uczciwy, a w jakich nie?

.....

Jakie środowisko otacza Daniela, a do jakiego środowiska trafia w miasteczku?

.....

Jaka jest rola Daniela w poradzeniu sobie mieszkańcom miasteczka z tragedią?

.....

Zadanie 2.

Zadajemy pytania:

Czy rzeczywistość to przypadek lub splot różnych zdarzeń od nas niezależnych?

.....

Czy jesteśmy jedynie marionetkami, dla których los został odgórnie ustalony i bez względu na nasze starania i tak się dokona? Jaki wpływ mamy na nasz los?

.....

Proponuję dyskusję w klasie albo debatę: klasa może podzielić się na dwie grupy osób przekonanych, że nasz los jest z góry przesądzony i tych, którzy uważają, że „człowiek jest kowalem swojego losu”. Obie grupy przygotowują argumenty. Mogą być związane z fabułą filmu, ale mogą też być zaczerpnięte z życia innych ludzi lub z utworów literackich/filmowych.

Zadanie 3.

Czy główny bohater jest postacią dobrą czy złą?

.....

Czy można jednoznacznie określić jego postawę?

.....

Możemy zaproponować pracę w małych grupach (3-4 osoby), w których uczniowie będą wypisywać na kartkach, czym się charakteryzuje osoba, którą uznalibyśmy za dobrą, a jakimi cechami osoba, którą uznalibyśmy za złą. Potem wypisujemy te cechy na tablicy.

Teraz przechodzimy do rozważań:

- Którą z tych cech moglibyśmy przesunąć do przeciwnej tabelki i nie zmieniłoby to naszego przekonania o tym, że ktoś jest dobry lub zły?
- Bez jakiej cechy nie dałoby się o kims twierdzić, że jest dobry lub zły?
- Jaki procent cech osoby, o której mówimy, że jest „dobra” lub „zła” musi dany osobnik posiadać, żeby tak o niej twierdzić?
- Czy istnieje jedna cecha, która może zadecydować, że uważamy, że ktoś jest dobry lub zły? – jaka to by była cecha?
- Dyskusja kierowana przez nauczyciela – możemy pozwolić uczniom, żeby każdy miał swoje zdanie, ale ważne, żeby każdy, kto się wypowiada, uzasadniał, dlaczego tak uważa;
- Czy ze zła może powstać dobro?

Zadanie 4.

Proponujemy klasie zadanie, polegające na odpowiedzi na pytanie, kim jest Daniel? Zagubionym chłopakiem? Oszustem? Osobą szukającą prawdy? Charyzmatycznym przywódcą? Czy Daniel uratował mieszkańców miasteczka?

Jakimi cechami wykazywał się, żeby przetrwać w poprawczaku? A jakimi cechami wykazywał się w miasteczku przy swoich parafianach? Czy to były dwie różne osoby czy ciągle ten sam Daniel? Czy zachowanie ludzi zależy od środowiska, w którym w danym momencie przebywają? Czy to znaczy, że jesteśmy różni w zależności od osób, z którymi przebywamy?

Zachęcamy młodzież do przyjrzenia się swojemu postępowaniu, czy im również zdarza się inaczej zachowywać w zależności od okoliczności? Na czym polegają te różnice?

Zadanie 5. Poszukiwanie autorytetu.

Nie ma wątpliwości, że dla Daniela wzorem do naśladowania, autorytetem jest ksiądz Tomek. Takie też imię przyjmuje, kiedy zastępuje niedysponowanego proboszcza w miasteczku. Naśladuje jego sposób prowadzenia mszy i komunikowania się z parafianami.

– można podejrzewać, że ksiądz Tomasz jest jedynym dorosłym, na którym Daniel może się wzorować.

- Jaka jest rola autorytetu w życiu każdego człowieka?
- Kto współcześnie dla młodych ludzi jest lub może być autorytetem?
- Na kim młodzi ludzie się wzorują?
- Czego szukają u swoich autorytatów? – Jakich cech, jakich wartości?
- Czy autorytetami są młodzi ludzie czy raczej starsi?
- Czy autorytet to to samo co bohater?

Zadanie 6.

Niedokończona historia – rozmowy w parach:

- Dlaczego zdaniem młodych ludzi Daniel nie ucieka z plebanii, kiedy natyka się na kolegę z poprawczaka? Nie ucieka również, kiedy przyjeżdża po niego ksiądz Tomasz.
- Czemu wraca do poprawczaka, przecież jest świadomy, że czeka go zemsta?
- Skąd wiadomo, kim ma się być?
- Skąd wiadomo, jakich dokonywać wyborów na co dzień?
- Czym się kierować, podejmując codzienne i niecodzienne decyzje?

Uczniowie rozmawiają w parach, potem łączą się w grupy 6 osobowe i wymieniają swoje poglądy, a potem grupy prezentują swoje przemyślenia na forum klasy. Można zaproponować dyskusję, a można poprzestać na prezentacji.

Zadanie 7. Stare trudności – nowe rozwiązania.

Proponujemy uczniom pracę koncepcyjną: jak ich zdaniem powinno wyglądać wychodzenie z zakładu poprawczego. Mamy tutaj sytuację, że jedyną opcją dla tych chłopców jest praca w zakładzie stolarskim. Nie ma opieki psychologa, nie ma pracy wychowawczej. Jest się skazanym na przebywanie dalej wśród ludzi, którzy odsiedzieli wyrok. Czy człowiek, który nie umiał poradzić sobie wcześniej z wymaganiami życia społecznego, po wyjściu z zakładu zamkniętego, ma większe czy mniejsze szanse, żeby poradzić sobie z rzeczywistością? Jak zdaniem młodych ludzi powinna wyglądać praca resocjalizacyjna w poprawczaku i po opuszczeniu tego miejsca?

Prosimy uczniów, żeby wcześniej przygotowali informacje, co to znaczy resocjalizacja, jakie są pomysły na resocjalizację nieletnich i jak ma się do tego rzeczywistość z filmu.

Pomocne będą artykuły:

www.dzienniklodzki.pl/w-poprawczaku-jak-w-wiezieniu

www.newsweek.pl/polska/poprawczak-jak-naprawde-wyglada-zycie-w-poprawczaku/

Zadanie 8. Scenariusze na zakończenie.

Rozmawiamy z klasą, jak ich zdaniem zakończy się historia Daniela. Czy przeżyje starcie ze współosadzonymi? Czy jeśli przeżyje, to czy będzie miał szansę na „normalne” życie?

Co dla takiego chłopaka jak Daniel może znaczyć określenie „normalne życie”?

Czy wszystko zależy od Daniela?

Czy my, tak zwane „normalne społeczeństwo”, łatwo przyjęlibyśmy kogoś po poprawczaku w swoje szeregi?

Czy Daniel mógłby nawiązać relację z mieszkańcami miasteczka, gdyby ludzie znali jego przeszłość?

Dzielimy klasę na małe grupy i proponujemy stworzenie przez nich alternatywnych scenariuszy zakończenia tej historii.

Co by musiało się wydarzyć, żeby życie Daniela potoczyło się innymi torami?

SCENARIUSZ ETYKI/RELIGII DLA KLAS III SZKÓŁ LICEALNYCH / PROPOZYCJA ZAJĘĆ DLA SZKOLNEGO KOŁA FILMOWEGO/FILOZOFICZNEGO

Temat: O błędzeniu i wychodzeniu z „ciemnej doliny”... – próby, jakim poddany zostaje Daniel, bohater filmu Jana Komasy „Boże Ciało”.

Opracowała: Małgorzata Wiśniewska ,
nauczycielka języka polskiego w IX LO w Warszawie im. Klementyny Hoffmanowej.

CELE LEKCJI:

Po lekcji uczeń powinien:

- rozumieć obecność i znaczenie znaków religijnych w filmie, ich rolę w życiu bohatera;
- rozumieć wpływ okoliczności, przypadku na los bohatera;
- dostrzegać i oceniać oddziaływanie różnych środowisk na charakter jednostki, jej decyzje i wybory;
- zastanowić się nad wzorcami zachowań młodych ludzi, ich językiem, autorytetami, systemem wartości;
- spróbować scharakteryzować bohatera filmu, który jest postacią trudną i niejednoznaczną moralnie (analogie do postaci literackiej);
- dostrzegać obecne w filmie (i w rzeczywistości, którą dzieło w jakimś stopniu odzwierciedla) style i postawy kulturowe (głównie – duchowe, religijne) młodego i starszego pokolenia.

METODY I FORMY PRACY:

- praca z tekstem kultury (sceny z filmu, dialogi);
- tekst psalmu 23 z komentarzem – załącznik 1;
- praca domowa sprawdzająca uważne oglądanie filmu;
- burza mózgów;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- film Jana Komasy, „Boże Ciało”, Polska 2019
- psalm 23 z komentarzem ze strony: www.teologia.deon.pl
- www.newsweek.pl/polska/poprawczak-jak-naprawde-wygla-da-zycie-w-poprawczaku

CZAS:

1-2 lekcje.

UWAGI METODYCZNO-WYCHOWAWCZE:

Ponieważ film dotyka drastycznych społecznie i obyczajowo, bardzo trudnych wychowawczo i psychologicznie spraw – agresji (fizycznej i słownej), przemocy, kłamstwa i oszustwa, ale i duchowości, wrażliwości młodego człowieka, jego prób odmiany swojego losu, wygrania ze złem i własną słabością – dlatego decyzję o pokazaniu utworu i rozmowie o nim należy podjąć z wielką roztropnością, adresując zajęcia do młodzieży dojrzałej i gotowej do dyskusji na kontrowersyjne tematy. Zadaniem nauczyciela jest zwrócenie uwagi wychowanków na głębsze przyczyny zdarzenia (kontekst środowiskowy i społeczny, ale i religijny), oraz poprowadzenie lekcji w stronę tematu właściwego rozumienia wartości, kształtowania życia według pewnych społecznie i kulturowo akceptowalnych zasad. Chodzi o to, aby uniknąć skupienia uwagi na aspektach klerikalnych czy budzących sensację (proboszcz-alkoholik, chłopak z poprawczaka jako fałszywy ksiądz). Ponieważ film portretuje współczesną młodzież, jej zagubienie, szukanie autorytetów, należy oddać jej głos, pozwolić na ocenę zachowań postaci, czuwając jednak nad kulturą rozmowy, korygując pochopne sądy i fałszywe wnioski.

PRZEBIEG LEKCJI:

Przed pokazem możemy poprosić uczniów, aby wynotowali w domu (praca domowa) zapamiętane z filmu ważne słowa (teksty, deklaracje, opinie, osądy), jakie padają z ust bohaterów. Wykorzystamy je później, określając tematykę filmu i charakteryzując bohatera, np:

- Boże Ciało (tytuł filmu, ale i uroczystość religijna, którą prowadzi Daniel)
- *Każdy z nas jest kapłanem Chrystusa* (mówi ks. Tomasz, katecheta i terapeuta w zakładzie poprawczym)
- fragment psalmu 23: *Pan jest moim pasterzem/nie brak mi niczego...* (śpiewa Daniel jako ministrant w czasie mszy w poprawczaku i podczas mszy jako „ksiądz”)
- różaniec odmawiany przez Daniela
- *Żadne seminarium nie przyjmie Cię z wyrokiem* (ks. Tomasz do Daniela)
- *Z daleka was wyczuję, gnidy...* (policjant w autobusie do Daniela, który pali papierosa)
- *Gdzie mnie zawieje, tam zacumuję...* (Daniel do Elizy, córki kościelnej)
- *Bóg chciał zabić siedem osób?* (pytanie zadane Danielowi przez Elizę)
- *Nie umrzesz („ksiądz Tomek” do umierającej staruszki)*
- *Jestem mordercą („ksiądz Tomek” do wiernych)*
- *Ty masz coś* (w znaczeniu: w sobie, jakąś siłę, wartość, charyzmę) – kolega z poprawczaka, Pinczer do Daniela)

Rozmowę o „Bożym Ciele” rozpoczynamy od wspólnego sformułowania i wypisania na tablicy zagadnień podjętych przez reżysera, stwarzając też młodzieży okazję do podzielenia się wrażeniami i refleksjami, jakie wzbudził w nich obraz (burza mózgow). W ten sposób wysondujemy stopień zainteresowania problematyką filmu i emocjonalne zaangażowanie klasy, jej gotowość do dyskusji.

Przykładowe propozycje uczniów (i ewentualne uzupełnienia nauczyciela) możemy następnie rozwinąć podczas rozmowy ukierunkowanej słowami psalmu 23 – ważnego motywu interpretacyjnego:

- poszukiwanie sensu i celu w życiu przez zagubionego i społecznie wykluczonego młodego człowieka
- chęć zmiany (naprawy) swojego losu
- głód autorytetu i wyższych, duchowych wartości, rozbudzony przez wychowawcę - księdza Tomka
- relacje między dobrem i złem: czy ze zła może powstać dobro? Czy łotr ma szansę poprawy?
- rola Boga w życiu człowieka; Bóg a cierpienie, zło, śmierć; wiara a czyny
-

Jaka jest sytuacja bohatera w zakładzie? Na czym polega jego zagubienie?

Bohater filmu przebywa już jakiś czas w zakładzie poprawczym, pracuje w warsztacie, jest też ministrantem, prawą ręką wychowawcy - księdza i terapeuty. W scenie przemocy na jednym z wychowanków, Daniel stoi „na czatach”, nie uczestniczy w okrutnym procederze, co nie zwalnia go, oczywiście, z moralnej odpowiedzialności. Znajduje się więc „po- między” piekłem poprawczaka („ciemną dolinę”), z jego bezwzględnym kodeksem („małym grypsem”) i hierarchią opartą na pokazie siły, agresji i przemocy a stanem duchowego przebudzenia, którego świadectwem jest aktywne emocjonalnie uczestnictwo w eucharystii. Twarz, a zwłaszcza oczy Daniela promieniają blaskiem, kiedy śpiewa psalm 23. Wydaje się, że słowa tej modlitwy są próbą nawiązania jakiegoś kontaktu z Bogiem, wołania do niego. Za bohaterem ciągnie się jednak przeszłość, o której przypomina mu, wylewając na niego zupę i zapowiadając zemstę, jeden z osadzonych. I znów modlitwa na różańcu oraz pomoc księdza Tomasza w uzyskaniu zwolnienia warunkowego ratują chłopaka przed upadkiem. Wie bowiem, że, jeśli chce przeżyć w zakładzie, na zło może odpowiedzieć tylko złem, a na fizyczną przemoc – tylko siłą swoich mięśni.

Kto staje się wzorem i autorytetem dla Daniela?

Osobą, która rozbudziła i niejako moralnie „uratowała” Daniela jest ksiądz Tomasz. Zwraca się do osadzonych ich językiem, jest otwarty, wiarygodny, nikogo „na siłę” nie nawraca, nie moralizuje, ale przed każdym z nich otwiera drzwi do Boga („Każdy z nas jest kapłanem Chrystusa”). Staje się dla bohatera autorytetem, oferuje mu duchowe wsparcie, ale nie

pozostawia złudzeń co do możliwości wstąpienia do seminarium. W finale, po odkryciu oszustwa, nie zgadza się na „odprawienie” przez wychowanka pożegnalnej mszy, wyrzuca go z kościoła, choć z drugiej strony – widzi dobro, jakie przyniósł mieszkańcom parafii. O znaczeniu duchownego w życiu Daniela świadczy fakt, że przedstawił się proboszczowi jako ksiądz Tomasz i wykorzystywał w posłudze niektóre jego niekonwencjonalne metody (np. wyrzucanie z siebie złych myśli), a więc utożsamiał się w jakimś stopniu z kapłanem, chciał być taki jak on (przy okazji, aramejskie imię Tomasz (Toma) „podwójny, bliźniak”).

Dlaczego i w jaki sposób Daniel próbował wcielić się w księdza? Co wówczas przeżywał?

Zachowania i przemyślenia Daniela w poprawczaku wskazują, że pomysł zostania księdzem nie narodził się nagle, nie był tylko głupim żartem, wybrykiem, zgrywą, jak na imprezie zaraz po opuszczeniu zakładu, ale zrodził się z wewnętrznej potrzeby zmiany, stał się ryzykowną próbą wejścia w inną niż – „gnida z zakładu” – rolę. Widzimy to w scenie wyboru drogi: tartak, w którym pracują chłopcy po wyroku czy kościół? Dźwięk dzwonów może mieć tu wymiar symboliczny: to rodzaj wezwania na inną, godną drogę życia, którą urzeczywistni niezwykley zbieg okoliczności.

Jest w bohaterze jakieś rozdarcie, słabość, niewiara w siebie, które każą mu poddawać się otoczeniu w więzieniu, ale i na wolności. Nie dotrzymuje przecież złożonej wychowawcy obietnicy poprawy: upija się, zażywa narkotyki, uprawia seks z nieznaną dziewczyną, dla zabawy zakłada koloratkę, jest arogancki wobec policjanta. Demonstruje na zewnątrz pewność siebie, ale przecież chce uciekać przez okno, kiedy trafia do zakrystii. Jest przerażony, kiedy musi zastąpić proboszcza w posłudze, nie odbiera telefonów od księdza Tomasza. Boi się zmiany, nie ma poczucia własnej wartości. Znajduje się w sytuacji próby...

Jak Daniel sobie radzi z nową rolą? Jakim jest „kapłanem”?

Komasa portretuje człowieka, który chce pomóc sobie poprzez pomoc innym. Wystawiony na pokusy (gościna na plebanii, prośba proboszcza o przeliczenie tacy, prezenty parafian jako forma podziękowania), przyjęty z pełnym zaufaniem (nikt go nie kontroluje, nie sprawdza jego tożsamości) i wiarą w jego mądrość i rozwagę (rozmowa w konfesjonale) dostaje szansę wyjścia z „ciemnej doliny”. Liturgię mszy świętej czy sakramentu chorych znajdzie w telefonie komórkowym, ale nie chodzi tylko o przestrzeganie procedur i obrzędów. Tych można się nauczyć. Daniel staje się depozytariuszem wiary, zaufania i nadziei ludzi. Chce im przekazać swoje, bardziej ludzkie, spontaniczne, płynące z serca rozumienie Boga. Ma w sobie jakiś dar, charyzmę, która podpowiada mu, jak rozmawiać z wiernymi. Rozumie ich kłopoty z dziećmi lepiej niż proboszcz (zadana pokuta), odczuwa ich cierpienie po stracie bliskich i lęk przed śmiercią, dostrzega obłudę i interesowność wójta, ale także potrafi się z nimi bawić, śmiać, a nawet tańczyć. Szuka swojego miejsca w grupie, jest wreszcie akceptowany.

Jaką postawę przyjmuje bohater wobec wypadku i konfliktu mieszkańców z wdową po „mordercy”?

Daniel jest głęboko poruszony rozmiarem wydarzenia i traumą przeżywaną przez rodziny. Stara się im nawet psychicznie i emocjonalnie pomóc, stosując nietypowe ceremoniał. Aby zadośćuczynić ich cierpieniom i pozwolić pogodzić się ze stratą, organizuje zbiórki rzeczy po zmarłych, aby przekazać je wychowankom Domu Dziecka. W jakimś sensie próbuje ich wyprowadzić z „krajiny Szeolu” – miejsca zwątpienia, braku nadziei i kontaktu z Bogiem. Na własną rękę przeprowadza śledztwo w sprawie siódmej ofiary. Naraża się społeczności i jej przywódcy – wójtowi, broniąc prawa wdowy do pochówku męża-kierowcy, który spowodował katastrofę. Niczym Antygona przychodzi „współkochać, nie współnienawidzić”. Nie chce być moralnym faryzeuszem. Staje po stronie skrzywdzonej przez wieś, wykluczonej ze wspólnoty kobiety. Może w jej losie dostrzega swój własny? Konflikt z wiernymi zaostrza się. Mieszkańcy w odwecie podpalają szopę, w której Daniel trzyma rower. Interwenuje policja, ze strony wójta pada propozycja kompromisu pod groźbą ujawnienia tożsamości „księdza”. I jest to kolejna próba, jakiej poddany zostaje bohater, który burzy narzuconą przez rodziny sześciorga zabitych i przyjętą przez proboszcza społeczną i moralną wykładnię zdarzeń (morderca i niewinne ofiary; wina i kara, zło i dobro). Upór Daniela świadczy o jego odwadze, etycznej i ludzkiej wrażliwości, o poszukiwaniu sprawiedliwości, tej ziemskiej wobec niepojętej i nieuchwytej boskiej woli („Bóg chciał zabić siedem osób?”). Prawda o okolicznościach wypadku także wykracza poza ludzkie rozumienie. Pytanie, kto zawinił: lekkomyślna młodzież siadająca do samochodu pod wpływem alkoholu i narkotyków czy wyrzucony z domu zdesperowany mąż, pozostaje otwarte. Ostatecznie Daniel dokonuje obrzędu pochówku. Do milczącej procesji przyłączają się nieliczni, ale droga do przebaczenia i pojednania jest otwarta, o czym świadczy, zaakceptowana przez kościelną i jednocześnie jedną z matek ofiar, obecność wdowy na mszy w świątyni.

Czy Danielowi uda się uciec od przeszłości i zmienić swój los?

Bohater zostanie zdemaskowany przez kolegę z zakładu, który wystawi go na jeszcze jedną próbę, żądając pieniędzy i grożąc ujawnieniem prawdy. Daniel nie ulegnie szantażowi i poniesie tego konsekwencje. Dramatyczna rozmowa z Pinczerem i przyjazd ks. Tomasza do miasteczka pokazują, że nie można uciec od przeszłości, ale też od siebie, swojego losu, wyborów, decyzji. Sutanna nie chroni, jej zrzucenie na ołtarzu w obecności wiernych ma znaczenie głęboko symboliczne – obnażając się, pokazuje swoją ludzką słabość, grzeszność, wystawia się na ludzki osąd, wie, że musi ponieść konsekwencje swojego kłamstwa.

Finał historii Daniela – kara i powrót do poprawczaka i jego wilczych praw (zemsta) – to ponowne zanurzenie się bohatera w ludzkim świecie Szeolu, gdzie czeka go cierpienie i być może śmierć.

PODSUMOWANIE:

Film pokazuje fragment życia bohatera – nic nie wiemy o jego dzieciństwie, rodzinie, domu. Ostatnia scena także nie domyka jego historii. Bohater jest w drodze, życie człowieka jest drogą, próbą i wyborem. Paraboliczną wymowę filmowej opowieści sugerują liczne odwołania religijno-teologiczne, które na koniec zajęć formułujemy:

- walka dobra i zła w człowieku
- wina i kara
- wielkość i słabość człowieka
- wybór i jego konsekwencje
- prawda i kłamstwo w człowieku i o człowieku
- człowiek wobec ludzi i Boga

PRACA DOMOWA:

Do wyboru:

1. Jak potoczą się dalej losy Daniela: co sugeruje autor filmowej historii, a jaką drogą Ty chciałbyś poprowadzić bohatera? – wykorzystując wnioski z dyskusji na lekcji, zaproponuj finał/ciąg dalszy.

.....

2. Jak rozumiesz tytuł dzieła Jana Komasy? Czy jest jednoznaczny?

.....

Załącznik 1

PSALM 23

Bóg pasterzem i gospodarzem

¹ Psalm. Dawidowy.

Pan jest moim pasterzem, nie brak mi niczego.

² Pozwala mi leżeć na zielonych pastwiskach.

Prowadzi mnie nad wody, gdzie mogę odpocząć:

³ orzeźwia moją duszę.

Wiedzie mnie po właściwych ścieżkach
przez wzgląd na swoje imię.

⁴ Chociażbym chodził ciemną doliną,

zła się nie ulęknię,

bo Ty jesteś ze mną.

Twój kij i Twoja laska

są tym, co mnie pociesza.

⁵ Stół dla mnie zastawiasz

wobec mych przeciwników;

namaszczasz mi głowę olejkami;

mój kielich jest przeobfity.

⁶ Tak, dobroć i łaska pójdą w ślad za mną

przez wszystkie dni mego życia

i zamieszkać w domu Pańskim

po najdłuższe czasy.

Ważnymi elementami w Psalmie są droga i ruch. Bóg **prowadzi** mnie nad spokojne wody, **prowadzi** mnie po ścieżkach prostych, człowiek **schodzi** w ciemną dolinę śmierci, **wiodą** go kij pasterski i laska, szczęście i łaska podążają za nim. (...)

To psalm ufności, który wyraża radość z niezmiennej opieki, troski i dobrobytu, jakiego doświadczamy od Boga. Wiemy również, że wyraża on ufność w opiekę Boga w najtrudniejszych doświadczeniach życiowych, gdyż „chociażbym chodził ciemną doliną, zła się nie ulęknię, bo Ty jesteś ze mną” (w. 4). Czym jednak miałyby być owa ciemna dolina, dlaczego wiąże się ona ze złem? Zazwyczaj rozumie się to tak, że tą ciemną doliną są dla człowieka wszystkie trudne sytuacje życiowe, zwłaszcza te sprowadzające się do **przemocy zewnętrznej**, gdyż w w. 5 jest mowa o przeciwnikach. (...) Początek pierwszej części wskazuje, że Bóg troszczy się o człowieka, opiekuje się nim, **wskazuje najlepsze drogi i nigdy nie pozostawia go samego; przeciwnie – podąża za nim i chroni przed niebezpieczeństwami**. Początek drugiej części wskazuje na to samo: Bóg gwarantuje bezpieczeństwo stworzeniu i podąża tam, gdzie idzie człowiek. Czy jednak ciemną doliną należy rozumieć jako wyłącznie trudności życiowe czy zagrożenie ze strony wrogów? (...) może chodzić tu o biblijny Szeol, który dla ludzi tamtych czasów był krajem ciemności i cienia śmierci, w którym nie było żadnej komunikacji z Bogiem. Tyle, że już nawet słabość, choroba, niewola, zagrożenie ze strony wrogów były uważane za przejaw śmierci. Szeol wciskał się więc na każdy obszar życia (...) Psalm wskazywałby zatem, że Bóg nie pozostawia człowieka w Szeolu. W. 4 mówi o tym, że Bóg podąża za człowiekiem również do Szeolu.

Psalm 23 można więc odczytywać jako wyrażający ufność w wyprowadzenie przez Boga z Szeolu, krainy śmierci, krainy braku komunikacji z Bogiem do krainy życia, krainy obecności Boga. Wyprowadzenie to może dokonać się **w tym życiu we wszelkich sytuacjach, gdy znajdujemy się w ciemnej dolinie śmierci, ale być może również poza granicą doczesności**. (podkreślenia – autorka scenariusza).

Jesteś nauczycielem? Zajmujesz się edukacją?
Szukasz inspiracji, materiałów, pomocy dydaktycznych?
Zgadzasz się z nami, że kino może inspirować
do ciekawych zajęć, dyskusji, przemyśleń?
Chcesz zorganizować swoim podopiecznym pokaz ciekawego filmu?
Skorzystaj z bogatej i na bieżąco uzupełnianej oferty
KINOSWIATEDUKACJI.PL!

ZAPRASZAMY NA STRONĘ:

www.kinoswiatedukacji.pl

Materiały dydaktyczne, informacje o pokazach dla szkół:

KINO ŚWIAT
EDUKACJI

Irena Kruglicz-Kamińska
Specjalista ds. edukacji filmowej
Kino Świat Sp. z o.o.
ul. Belwederska 20/22
00-762 Warszawa

tel. 22 840 68 01 04
tel. kom. 728 302 018
e-mail: irena.kaminska@kinoswiat.pl